

TELEGRAFUL ROMANU.

Telegrafulu ese de două ori pre septemana: Duminec'a și Joi'a. — Prenumeratiunea se face în Săbiu la espeditur'a foiei pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate cătra espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Săbiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 2 ANULU XXI.

Săbiu, în 719 Ianuaru 1873.

tru celelalte părți ale Transilvaniei pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țieri s'reine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a două ora cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetite cu 3 1/2 cr. v. a.

Sa dispara nemultamiirile

Pare ca este o mâna nevedita, ce conduce afacerile țeriloru năstre, nu spre a se linisce odata, ci spre a se turbura și mai tare. Amu avutu dinaintea noastră agitatiunile electorali, cari de-si nu au fostu împreunate cu versări de sânge (afara de secuime) au oferitu destula materia de mediatu asupr'a institutiuniloru celoru frumose și asupr'a modulu cum se aplica și asupr'a întrebărei, ca pentru ce se aplica asiá. Erórea politica din partea româniloru, cu ocașiunea mentiunateloru alegeri, cá consecintia a erórei celei mari dela 1865 încóce, a ilustratu și mai multu decâtu aru fi doritu ori-care românú bunu impregiurarea, ca cum a fostu de binevenita erórea acést'a acelorú ce le place a aplicá institutiunile cele frumose ale unei constitutiuni numai in partea lorú. Resultatulu inse la tóta intemplantarea este și va fi, cându se voru desteptá toti cei gresiti — **nemultamiire**.

Disputele conlocuitoriloru sasi pentru drepturile lorú avitice, formulate in puncte, séu ori cum, ori-cátu voru fi ele imbracate in frase erudite și impenate cu câte unu citatu din vr'o carte vechia, de a cărei origine nu ia datu nimenia de urma, remanu și voru remané niscenisuintie a nacroństice. Si déca din vr'o impregiurare, de cari astadi suntu multe, in cercuri normative, totu le-arú lasá conlocuitoriloru sasi vre-unu privilegiu estr'a pentru densii, ceea ce este astadi, va cresce și mai tare — **nemultamiirea**.

Diet'a voiesce sa reguleze instructiunea media, a esmisu o comisiunea, carea sa elaboreze unu proiectu. Comisiunea, dupa cele ce a transpiratu pâna acum in publicu se vede ca vorbesce despre instructiunea din scólele medie, dara cugeta la magiarisare și de aceea, de acum umple inimile tuturor celoru ce nu au renunçiatu inca la limb'a și natiunalitatea lorú, de — **nemultamiire**.

Serbii, e dreptu ca au gresitu, cându au deschisu agitaciuniloru politice pórt'a cá sa intre in biserică. Regimulu s'a interesatu de cauza, a ordnatu comisariu regescu, inse, dupa cum cetimu in diurnale, cestiunea se incurca totu mai tare in locu sa se descurce, diurnale magiare, fãra de stemperu, propunu din tóte puterile lorú guvernulu sa caseze constitutiunea bisericeii și sa o imbrace in absolutismulu papisticu și tendintia acést'a produce in toti serbii, și in cei moderati, indignare și — **nemultamiire**.

Croatii cauta demultu o modalitate de impacare, lucrurile se discuta, se tragana, iera se iau in desbatere. Acum de curendu apare o brosiura, carea desbate cestiunea impacărei in modu vehementu, ce e dreptu, dara o impregiurare neesplicabile aduce la lumina nisce miserabilitati, cari punu pre guvernulu ung. intr'o pusetiune pre cátu de neplacuta pre atátu și de delicata, lu punu pre guvernulu in pusetiunea de a tramite unu necroatu in Agramu, cá sa guverneze pre croatii, cari de siguru prin o mesurá cá acést'a voru fi intaritati in modu artificialu la — **nemultamiire**.

Ce sa fia tóte aceste tocmai in tempulu cându trebuie sa ne domolimú resentimentele reciprocu, pentru cá sa putemu ajunge la consolidarea situatiunei comune a tuturorú ce sórtea ne-a pusú sa fimú laolalta?

Séu ca amaraciunea lui „P. Napló“, ce si-o versá in dilele aceste asupr'a unui Löher din München, ni da o deslusire la tóte aceste. Amaraciunea lui „P. N.“ vine din asertiunea (lui Löher), carele denéga vitalitatea elementulu magiaru și-lu dechiara pre acést'a de osenditu la mórte și din alte considerante, afara de putienatarea sea numerica. Neamtiulu dice, ca magiarii nu au industria, nu au comerciulu nu au sciintie, ei numai — aristocratiia și de aceea suntu osenditi de a se contopi séu in elementulu nemtiescu, séu in celu slavicu.

Este naturalu cá sentimente cá a lui Löher sa provóce fórte neplacutu pre o natiune cá cea magiara, carea de o miia de ani s'a sciutu pãstrá intre, și domní preste atâtea elemente, fãra de a aduce o cultura propria natiunale din patri'a originale. Dara este și mai naturalu, ca acum, dupa ce a doveditu elementulu magiaru ca se potú sustiené și potú formá unu statu intre, și preste elementele din giurulu seu, fãra de a si le apropiá celu putienú de sine: pre calea supunerei și amenintãrei, tocmai acum, va fi pré cu anevoia a si le apropiá, ba procederea acést'a va fi împreunata cu periculu.

Se póte și aceea ca consotii lui Löher nu mai potú stá, au perdutu paciencia de a asceptá dupa unu procesu mai indelungatu și voru conflicte din tóte părțile, bellum omnium contra omnes et omni'a in patri'a noastră, pentru cá in turburála sa se pescuiesca dorintia cea demultu nutrita de a ne duce pre toti, cu totulu, in imperati'a cea fericitóre a germanismulu, in carea dupa cum dicea altu docentu privatu dela universitatea din Vien'a pre la 1862-3, déca nu vomu voísă intrámu de voia buna sa ne mâne cu arm'a!

Aru face asiá dara bine cei dela centru, cá sa mai lapede din naturelulu lorú celu ferbinte, sa nu asculte totu-déun'a de sioptirile mefistofelice ale renegețiloru nemtiesci, cari, mâne poimáne, potú sa faca cá Sincovici cu ai sei, cu croatii, adeca dupa ce a veditu ce se lucra intre croatii ii denuncia; dara sa nu asculte nici de servilismulu celoru ce voiescu sa castige in josu popularitate eftina și póte și alte castiguri.

Nemultamiirile s'aru topi atunci cá néu'a si aru poté apoi dd. Löher et consortes sa scrie ori-câte brosiuri, ca noi in pace si in lignela ne-amú cautá cu totii de trebile năstre.

In „Lumin'a“ aflámu urmatoriulu cerculariu sub Nr. 1707/1872 indreptatu cátra toti protopresbiterii și inspectorii scolari din districtulu consistoriulu Aradanu:

Escelenti'a Sea Inaltu Prea sántitulu Domnu Archiepiscopu și Metropolita alu româniloru gr. or. din Ungari'a și Ardélu, Andreiu Baronu de Siagun'a, condusu de archipastoresc'a sea ingrigire pentru cleru și poporu, spre a-i inlesni medilócele de a cunósce mai aprópe și genuinu chiamarea pa-

storale, carea este impreunata cu multe greutáti, și spre a inlesni și poporulu cunósckerea indetoriloru sele facia cu asceptările dela cleru, de curendu mai inavotú și infromsetia literatur'a noastră bisericesca cu unu nou opu alu seu, intitulatu „Stodiu lu pastoralu“ tiparitu in Săbiu in tipografi'a archidiecešana, la anulu 1872.

Considerándu valórea literaria și practica precum și necessitatea acestui opu: lu recomandámu din adinsu spre procurare nu numai preotimei năstre, cárei'a, — prin acestu opu, — i se va psiurá sarcin'a cea grea pastoralu, aflándu intrensulu indrumare mângaitóre in órele fatale; ei și tuturorú carțariloru mireni, cu atát'a mai vertosu, cu cátu ilustrulu Autoru, la componerea acestui opu a timentu contu nu numai de desvoltatiunea pastoralulu, ci și de tóte jurstările actuali, in cari clerulu și poporulu nostru potú veni in relatii cu credinciosii de alte confessiuni.

Opulu acést'a coprindendu in sine 8 cóle costa cr. si se póte procurá dela tipografi'a archidiecešana din Săbiu.

Aradu, in 7 Decemvre, 1872

Procopiu Ivacicovicu
Episcopulu Aradului.

Ministrulu de cultu și de invetiamentu, cu datulu 10 Decembre, 1872, Nr. 32,488 a tramisu tuturorú jurisdicțiuniloru (comitatelorú, orasielorú etc.) ordinatiunea urmátóre:

„Dela introducerea articulu de lege 38 din 1868, ministerulu, ce sta sub conducerea mea, s'a nisuitu din respoteri a delaturá tóte greutáțile ce impedeza invetiamentulu popularu, și totu-odata a facutu tóte despusetiunile legali pentru esecutarea acestei legi. Straduintiele, purcese din acést'a lege, au dejá inca acum rezultate visibile, totu-si acést'a afacere este de presentu numai in stadiulu primu alu desvoltărei sele; in calea desvoltărei sele i stau și acum'a pedeci, cari precum se pare, numai prin riguros'a aplicare a despusetiuniloru legi, se voru poté pestrece.

„Diet'a a doritu sa spriginésca acést'a lege și cu ajutorulu altoru legi; asiá punctulu f) din § 22 alu articulu de lege 18 din 1871, ordinéza: cumca comun'a este indetorata a se ingrigi de scolile sele și de alte asemene institute; totu asiá §§ 40 42 c) 44 70 și 87 d) din articulu de lege 8 1872, (legea de industria) prin regularea invetiamentulu pentru invetiaceii de industrii, vine intr'ajutoriu legi de invetiamentu, cari ordinatiuni tóte dovedescu, cumca legelatiunea nu numai este petrunsa de importantia causei, ci se și straduesce sa asecuré legei rezultatu și efectu.

„Organele ce suntu anómite pentru naintarea invetiamentulu, pentru realisarea intentiuniloru spiritali și morali, ale legi — precum suntu, pentru scolile confessionali: autoritáțile locali și superióre ale comunitáțiloru confessionali; pentru scolile comunali: scaunele scolare, senatele de scóla comitatense, inspectorii cercuali de scóle — in cele mai multe casuri numai asiá potú cástigi validitatea numiteloru despusetiuni ale legi, déca acele organe recurgu la spriginulu oficialu alu jurisdicțiuniloru in casu cându obsérva leneviri și renitencia intru esecutarea numiteloru despusetiuni.

„Organele legali, anumite mai susu, cáror'a li s'a incredintiatu regularea invetiamentulu popularu, dela aducerea legi de invetiamentu pâna astadi au recursu adese-ori la jurisdicțiuni pentru spriginulu necesariu, dara cu dorere au trebuitu sa se convinga, cumca la acést'a recercare, nu tóte jurisdicțiunile si-au implinitu detorintia lorú, séu celu putienú n'au implinit'o cu necesari'a rapediune, punctualitate și rigóre de lege.

Dupa ce acum jurisdicțiunile, conformu articulu-

